

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİNLİKLERDE KULLANDIKLARI RESİMLİ ÖYKÜ KİTAPLARININ KARAKTER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Fethi TURAN**
İlkay ULUTAŞ***

Öz: Bu araştırma okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin eğitim etkinliklerinde kullandıkları resimli öykü kitaplarının karakter eğitimi açısından incelenmesi amacıyla yapılan tarama modelinde bir çalışmadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Öğretmenlerin Karakter Eğitimine İlişkin Görüş ve Uygulamalarını Belirleme Formu” ve “Resimli Öykü Kitaplarındaki Değerleri İçeren Kontrol Listesi” kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Ankara’da resmi anaokullarında görevli 245 öğretmen ile bu öğretmenlerin eğitim etkinliklerinde en sık kullandıkları 100 resimli öykü kitabı oluşturmuştur.

Araştırmada incelenen resimli öykü kitaplarının 69’unun yerli yazarlara, 31’inin ise yabancı yazarlara ait olduğu saptanmıştır. Kitaplarda kontrol listesinde yer alan değerlere 742 kez yer verildiği; bu değerlerin 536’sının okul öncesi dönem çocuklarına yönelik, 206’sının ise genel değerleri içerdiği; okul öncesi dönem çocuklarına yönelik olarak; öğrenme, araştırma, mutluluk, nezaket/kişilik değerlerine yüksek oranda; başarı, saygı, liderlik, barış/uzlaş, doğayı ve çevreyi sevmeye ile tutumluluk değerlerine ise düşük oranda yer verildiği; genel değerlere yönelik olarak; yardımseverlik, özeleştiri, samimiyet değerlerinin yüksek oranda; güç, fedakârlık, eşitlik, öz saygı, adalet, vefa ve vatanseverlik değerlerine ise düşük oranda yer verildiği anlaşılmıştır.

Karakter eğitimine yönelik resimli öykü kitaplarının artırılması ve kitaplarda daha farklı çeşitte değere yer verilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, resimli öykü kitapları, karakter eğitimi

* Doç. Dr. İlkay ULUTAŞ’ın danışmanlığında yürütülen “Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Eğitim Etkinliklerinde Kullandıkları Resimli Öykü Kitaplarının Karakter Eğitimi-Öğretmen Görüşü ve Uygulamaları Açısından İncelenmesi” adlı doktora tezinin verilerinden yararlanılmıştır.

** Yrd. Doç. Dr. Mevlana Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Konya.

*** Doç. Dr. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi. Ankara.

A STUDY OF PICTURE STORY BOOKS USED BY PRESCHOOL TEACHERS IN CLASS ACTIVITIES IN TERMS OF CHARACTER EDUCATION*

Fethi TURAN**
İlkay ULUTAŞ***

Abstract

This descriptive study investigated the use of picture story books by preschool teachers in educational activities with regard to character education. The instruments of the study were the "Record Form for the Applications and Opinions of the Preschool Teachers about the Character Education" and "Values Check List for the Picture Story Books." The sample of the study was 245 teachers employed in public preschools in Ankara, Turkey under the Ministry of National Education during the 2013-2014 school year. The corpus analyzed was comprised of 100 picture story books that were most commonly used by the participating teachers. Sixty one of them were written by local writers while 31 of them were from foreign writers.

It's stated that investigated 69 books belong to local writers while 31 books belong to foreign writers. The analysis revealed that the books included 742 values, of which 536 address preschool children while 206 included general values. Analysis further revealed that while learning, researching, happiness, kindness values appeared in books for preschool children with high frequency; success, respect, leadership, peace, caring for nature and prudence were less frequently included values. Of the general values, helpfulness, self-criticism, sincerity were frequently included in the books. In contrast, power, self-sacrifice, equality, self-esteem, justice, fidelity and patriotism were less frequently used.

In light of the results, it is recommended that the number and the variety of picture story books aiming at character education be increased and more values be included in picture story books.

Keywords: Preschool education, picture story books, character education

* Data used in this study were originally collected for the doctoral study titled "The study of picture story books with regard to character education and teacher perspective and implementation in preschool educational activities" carried out under the supervision of Associate Professor İlkay ULUTAŞ.

** Asst. Prof. Mevlana University Faculty of Education. Konya.

*** Assoc. Prof. Gazi University, Gazi Faculty of Education. Ankara.

Giriş

Modern yaşam, gençler ve çocukları kolay tüketilir küresel kültür ile baş başa bırakmaktadır. Bu durum, temel değerlerin geliştirilip daha görünür kılınmasını, çocuk ve gençlerin düşünme ve kavrama kapasitelerinin artırılmasını ve kişisel gelişimlerinin izlenmesi yönünde adımların atılmasını gerekli kılmaktadır (TBMM, 2007). Sürdürülebilir bir insanlığın geleceğine olan güven açığını kapatmak ciddi emek ve çaba ile mümkündür. Toplumun aktif üyesi olmaya aday çocuğun, toplum tarafından benimsenen normlar doğrultusunda eğitilmesi, aile ile birlikte toplumun ve aynı zamanda okulun görevidir. İnsan yaşamının hangi temel değerler üzerine yönlendirilmesi gerektiği hususu, ders programlarında etkili yaklaşımlarla ele alınamamaktadır. Oysa çocukların toplumsal yaşamın gereklerini fark etmeleri ve içselleştirmeleri için küçük yaşlardan başlayarak değerleri tanımaya gereksinimleri vardır (Beil, 2003; Alpöge, 2011). İlgili araştırmalarda temel ahlâki değerlerde azalma olduğu, bunun ahlâki çözülmeye yol açtığı, bozulma ve çözümlenin önlenmesi için erken çocukluk döneminden başlanarak değerlerin aktarılması gerektiğine önemle vurgu yapılmaktadır (Keskinoglu, 2008; Çengel, 2010; Crick, 2010). Bu bağlamda gelişen şartların, değer aktarımının etkili bir yöntemi olan karakter eğitimine olan ihtiyacı kararlı bir şekilde arttırdığı söylenebilir (Durmuş, 2010; Ekşi, 2008).

Karakter eğitimi, genel anlamıyla çocukları sorumluluklarını üstlenebilecekleri uygun seçimler yapabilmelerine imkân sağlayan, bilgi, beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bir başka ifadeyle karakter eğitimi, çeşitli programlar aracılığıyla, yetişen yeni kuşaklara temel insanî değerleri kazandırma, onlara karşı sorumluluk oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma çabalarının ortak adıdır (Ekşi, 2008). Karakter eğitiminin yapı taşları olan değerler, öğretilebilir niteliklerdir. Çocuk içinde yaşadığı toplumun dünyaya bakışını, duygusal yönelimlerini, siyasal tercihlerini, inanç ve kültürünü, kısaca değerlerini, yaşamının ilk yıllarında öncelikle ailesi ve eğitim kurumlarından sonra da yerel dinamikler ile yaşadığı deneyimler sonucunda çevresinden öğrenmektedir (Tunca ve Sağlam, 2013). Bu nedenle erken çocukluk döneminde başlayan eğitimin rastlantılara bırakılmadan, araştırma bulgularına dayalı planlı etkinlikler ile yürütülmesi gerekmektedir (Oktay, 1999; Tarkoçin, Berkaş ve Uyanık Balat, 2013).

Çocuğun gelişim özellikleri dikkate alındığında, doğum ile başlayan süreçte, uyandırıcı çevre, oyun ve eğitim materyalleri, çocuğun seviyesine uygun çocuk edebiyatı ürünleri, onun istenen niteliklere sahip bir yetişkin olması açısından kritik öneme sahiptir (Tür ve Turla, 1999). Kabul edilen ve yeni kuşaklar tarafından da kazanılması gerektiğine inanılan tutum ve davranışların, çocuklara eğlenceli ve kolay bir şekilde kazandırılmasında, edebiyat ürünlerinden geçmişten günümüze bir öğretim aracı olarak yararlanılmaktadır (Akıncı, 2001). Resimli öykü kitapları, çocuğu hayal dünyasında gezdirip, gerçek dünyaya ulaştıran rehberlerdir. Bu kitaplar çocuklarda dil ve bilişsel gelişimi desteklemenin yanı sıra karakter eğitimi için de zengin olanaklar sunmakta-

dırlar (Parker ve Ackerman, 2007). Edebiyat aracılığı ile verilen eğitim, beyne olduğu kadar 'gönül'e de yöneliktir. Edebî ürünler, çocuğa iyi ve kötü birçok deneyimi tanıma ve yaşama fırsatı sunmakta; insanlığa ait evrensel değerlerin anlaşılmasına yardımcı olmakta ve eğitirken, eş zamanlı olarak eğlendirmektedir (Gönen ve Veziroğlu, 2013).

Türkiye'de okul öncesi dönemden sonraki eğitim kademelerinde ders kitapları ile diğer yardımcı kitaplar Milli Eğitim Bakanlığı'nun kontrol ve iznine tabidir. 2003-2004 eğitim-öğretim yılından itibaren ilköğretim (ilkokul, ortaokul) okullarında, 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren de ortaöğretim kurumlarında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından standartları belirlenmiş, incelenip basılmasına izin verilen ve ücretsiz olarak öğrencilere dağıtılan ders kitapları kullanılmakta; böylece eğitim aracı olarak kullanılan kitaplar ve kitaplarda yer alan metinler rastlantılara bırakılmamaktadır. Bu durum okul öncesi eğitim için söz konusu olmadığı gibi, bu kurumlara herhangi bir yayın da doğrudan önerilmemektedir. Okul öncesi eğitimde kullanılacak her türlü kitabın basım, yayım ve dağıtımı ile edebî metinlerin içeriği ve niteliği hakkında herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Önemli ve gerekli olduğu konusunda hemfikir olunan okul öncesi dönem çocuk edebiyatı alanının yeteri kadar tanınmaması, kullanılan materyallerin yayınevlerinin reklam ve pazarlama performansına bırakılması kabul edilmesi zor bir durumdur.

Okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlerin eğitim etkinliklerinde kullandıkları resimli öykü kitapları ile ilgili mevcut durumun tespit edilmesi ve bu kitapların karakter eğitimi açısından incelenmesi önemlidir. Yukarıda çizilmeye çalışılan genel çerçeve içinde bu araştırmanın temel problemini; okul öncesi eğitim öğretmenlerinin eğitim etkinliklerinde kullandıkları resimli öykü kitaplarının karakter eğitimi açısından incelenmesi oluşturmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Yöneldiği amaç ve bu doğrultuda toplanan veriler açısından, araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak üzere evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2012). Araştırmada tarama yapılırken betimsel yöntemden yararlanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın iki çalışma grubu bulunmaktadır. Birinci çalışma grubunu, Ankara ilinde bulunan 70 resmi bağımsız anaokulunda 2013-2014 öğretim yılında görev yapan 245 öğretmen; ikinci çalışma grubunu ise, öğretmenlerin eğitim etkinliklerinde en sık kullandıkları resimli öykü kitaplarının kullanılma sıklığına göre sıralanması sonucu elde edilen listenin ilk 100 sırasında yer alan kitaplarıdır.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya ilişkin verilerin elde edilmesinde; öğretmenlerin en sık kullandıkları resimli öykü kitaplarına ilişkin bilgilerin de yer aldığı “Öğretmenlerin Karakter Eğitimi İlişkin Görüş Ve Uygulamalarını Belirleme Formu” ile resimli öykü kitaplarının karakter eğitimi açısından incelendiği “Resimli Öykü Kitaplarında Değerleri İçeren Kontrol Listesi” kullanılmıştır.

Öğretmenlerin karakter eğitimine ilişkin görüş ve uygulamalarını belirleme formunun hazırlanıp geliştirilmesinde “uzman incelemesi” stratejisi benimsenmiş, bu amaçla, üniversitelerin eğitim fakültelerinin okul öncesi öğretmenliği bölümlerinde görevli üç öğretim üyesinden uzman görüşü alınıp, önerilen düzeltmeler yapıldıktan sonra forma son şekli verilmiştir.

Literatür taraması sonucunda resimli öykü kitaplarında karakter eğitimini saptamaya dönük herhangi bir kontrol listesi veya ölçme aracı olmadığı anlaşıldığından özgün bir kontrol listesinin geliştirilmesine karar verilmiş, yerli ve yabancı kaynakların incelenmesi sonrasında oluşturulan taslak kontrol listesi, üniversitelerin okul öncesi ve Türkçe öğretmenliği bölümlerinde görevli yedi öğretim üyesine “uzman görüşü” alınmak üzere iletilmiştir. Uzman öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda taslakta yer alan benzer değerler elenmiş; kalan değerler ise “okul öncesi için öngörülen değerler” ve “genel değerler” olarak iki ayrı bölümde listelenmiştir. Resimli öykü kitaplarındaki değerleri içeren kontrol listesinin birinci bölümünde okul öncesi dönem çocukları için öngörülen 25 değer; ikinci bölümünde ise 22 genel değer yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında incelenecek kitapları belirlemek için, hazırlanan, öğretmenlerin karakter eğitimine ilişkin görüş ve uygulamalarını belirleme formunda, öğretmenler tarafından yer verilen resimli öykü kitapları, hiçbir sınıflamaya tabi tutulmadan listelenmiştir. Elde edilen ham listede toplam 904 ayrı kitabın 1633 kez yer aldığı görülmüştür. Resimli öykü kitapları tekrar sıklığına göre en sık olandan başlamak üzere sıralanmış, böylece en sık okunan 100 resimli öykü kitabı tespit edilmiştir.

Resimli öykü kitaplarındaki değerleri içeren kontrol listesi kullanılarak, en sık okunan 100 kitabın içerdiği değerler belirlenmiştir. Bunun için “sayısallaştırma” analiz birimlerinden “var” veya “yok” tekniği kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek 2006). Okunan her bir öykü için, karakter eğitimini (kontrol listesinde yer alan değerleri) karşılayan olay, olgu ve anlatım var ise kontrol listesi üzerinde “evet” anlamında (1); olay, olgu ve anlatım yok ise kontrol listesi üzerinde “hayır” anlamında (0) ile kodlama yapılmıştır. Okunan her bir öyküde karakter eğitimini karşılayan olay, olgu ve anlatım tekrarlanıyor ise her bir tekrar için (+1) ilave edilerek öykü kitapları incelenmiştir. Resimli öykü kitaplarında yer alan değerlere ilişkin veriler, frekans ve yüzde değerlerini içeren tablolara dönüştürülüp yorumlanmıştır.

Araştırmacı tarafından son incelemeden önce 100 kitap arasında yer alan 24 kitap, altı ayrı uzman tarafından da incelenmiş, araştırmacı ile her bir uzman arasında hesaplanan korelasyon katsayılarının pozitif ve 0,70 değerinden yüksek olduğu anlaşılmış, böylece araştırmacı incelemelerinin tutarlılığı desteklenmiştir. Araştırmada zamana bağlı güvenilirliği sağlamak için, öyküler, araştırmacı tarafından farklı zamanlarda üç defa okunup öykü ile yeterli etkileşim sağlandıktan sonra kodlanarak araştırmacının öznel etkisi en aza indirilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin eğitim etkinliklerde en sık kullandıkları 100 resimli öykü kitabının 69'unun yerli yazarlara, 31'inin ise yabancı yazarlara ait olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma sonuçları bağlamında yabancı yazarlara ait resimli öykü kitaplarının oransal olarak beklenenden fazla olduğu söylenebilir. Gönen ve diğerlerine (1995) göre, kitap maliyetini düşürmek için, yayınevleri tarafından genellikle yabancı çeviri kitapların basımı tercih edilmektedir. Çatalcalı Soyer (2009) de küreselleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik, kültürel ve politik dönüşümlerin, çocuk kitaplarını da etkisi altına aldığına dikkat çekmektedir. Bu nedenler anaokullarında yabancı yazarlara ait çocuk kitaplarının beklenenden çok olmasına ve öğretmenler tarafından kullanılmasına yol açmış olmuştur.

Okul öncesi öğretmenleri tarafından etkinliklerde en sık okunan 100 resimli öykü kitabında yer alan değerleri gösteren dağılım Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alan Değerleri Gösteren Dağılım (n=100)

Resimli öykü kitapları	f
Okul öncesi çocuklara yönelik değerler	536
Genel Değerler	206
Toplam	742

Tablo 1 incelendiğinde; araştırmaya alınan kitaplarda toplam 742 değer yer aldığı; bunun 536'sının doğrudan okul öncesi dönem çocuklarına yönelik değerler, 206'sının ise genel değerleri içerdiği tespit edilmiştir.

Akyol (2012)'un, Türkçe basılmış 250 resimli öykü kitabı üzerinde yaptığı araştırmada, incelenen her bir kitapta ortalama 4,76 kez değerlere yer verildiği; Dirican (2013)'ün 135 öykü kitabı üzerinde yaptığı araştırmada ise, her bir kitapta ortalama 16,1 kez değer ifade eden olay, olgu ve anlatım bulunduğu tespit edilmiştir. Her üç araştırmada, örneklem tespiti, incelenen kitaplar, kontrol listeleri ve analiz yöntemindeki farklılıklar dikkate alındığında araştırma bulgularının normal olduğu kabul edilebilir.

Resimli öykü kitaplarında okul öncesi dönem çocuklarına yönelik olarak tespit edilen değerleri gösteren dağılım Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Resimli Öykü Kitaplarında Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Olarak Tespit Edilen Değerlerin Dağılımı (n=100)

Değerler	f	%	Değerler	f	%
Öğrenme	73	73,0	Yaratıcılık	15	15,0
Araştırma	56	56,0	Kurallara uyma	13	13,0
Mutluluk	49	49,0	Sabır	13	13,0
Nezaket/Kibarlık	37	37,0	Hoşgörü	11	11,0
Sorumluluk	34	34,0	Dürüstlük	10	10,0
Arkadaşlık/Dostluk	33	33,0	Alçakgönüllülük	10	10,0
Sevgi	28	28,0	Başarı	7	7,0
Empati	26	26,0	Saygı	5	5,0
Çalışkanlık	23	23,0	Barış-Uzlaş	5	5,0
Kendini kabul/Öz güven	23	23,0	Liderlik	5	5,0
İşbirliği	21	21,0	Doğayı sevmeye	4	4,0
Özgürlük/Bağımsızlık	17	17,0	Tutumluluk	2	2,0
Paylaşma	16	16,0	-	-	-

Tablo 2’de; incelenen resimli öykü kitaplarında, okul öncesi dönem çocukları için tespit edilen 25 değer 536 kez yer aldığı belirlenmiştir. Değerlerin dağılımı incelendiğinde; öğrenme, araştırma, mutluluk, nezaket/kibarlık değerlerine yüksek oranda; başarı, saygı, liderlik ve barış/uzlaş, doğayı ve çevreyi sevmeye, tutumluluk değerlerine ise düşük oranda yer verildiği belirlenmiştir. Akyol (2012)’un araştırmasında da mutluluk, öğrenme, kibarlık, sorumluluk, arkadaşlık, sevgi, iş birliği değerlerine daha fazla yer verildiği; kendini kabul, çalışkanlık, yaratıcılık, saygı, alçakgönüllülük, dürüstlük, hoşgörü değerlerine az yer verildiği tespit edilmiştir. Dirican (2013)’ın çalışmasında ise resimli öykü kitaplarında; sevgi, paylaşma, mutluluk, nezaket, arkadaşlık, değerlerinin çok fazla yer aldığı; hoşgörü, empati, öz güven, çalışkanlık, barış, saygı, liderlik ve tutumluluk değerlerinin ise az yer aldığı belirlenmiştir. Işıtan (2005) resimli çocuk kitaplarında yer alan konuların benlik kavramıyla ilgisi konulu ilk çalışmasında resimli öykü kitaplarında, mutluluk ve doyum, akran ve çevre ilişkileri değerlerinin çok fazla olduğunu; resimli öykü kitaplarının biçimsel ve içerik özelliklerini incelediği ikinci çalışmasında (Işıtan, 2014) ise sorumluluk, iş birliği, sevgi değerlerine daha fazla yer verildiğini tespit etmiştir. Court ve Rosental (2007) kurallara ve yasalara uyma değerinin resimli kitaplarda çok az bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır. Tosunoğlu ve Kayadibi (2006), hoşgörü temasına çocuk kitaplarında oldukça düşük bir oranda rastladıklarını; Karatay (2011) ise araştırma kapsamındaki kitapların sadece birinde alçakgönüllülük değerinin bulunduğu dikkat çekmektedir. Resimli öykü kitapları deneyim kazandırıcı bir eğitim aracı olarak, çocukların kendilerini geliştirmelerine ve gerçekleştirmelerine katkı sağlayacak özellikleri içinde barındırdığından; sadece belirli değerlere değil, çocukların gelişimleri ve ihtiyaçları doğrultusunda tüm değerlere

yer vermesi gerekir (Zhang ve Morrison, 2010; Uzmen ve Mağden, 2002; Court ve Rosental, 2007; Linter 2011; Yağcı, 2007; Sever, 2002).

Bu durumda, resimli öykü kitaplarında, öğrenme, araştırma/öğrenmeye isteklilik, mutluluk, nezaket gibi belirli değerlerin yanı sıra, çocukların karakter gelişimi açısından gereksinimlerini karşılayacak nitelikte; başarı, saygı, liderlik, barış/uzlaşma, doğayı ve çevreyi sevmeye ve tutumluluk gibi farklı değerlerin de daha fazla ele alınması ve öğretmenlerin de bu değerleri içinde barındıran kitapları tercih etmeleri gerektiği söylenebilir.

Resimli öykü kitaplarında yer alan genel değerleri gösteren dağılım Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alan Genel Değerlerin Dağılımı (n=100)

Genel Değerler	f	%	Genel Değerler	f	%
Yardımsızlık	49	49,0	Vicdan	7	7,0
Özeleştirme	24	24,0	Evrensellik	7	7,0
Samimiyet	20	20,0	Güvenilirlik	6	6,0
Merhamet	13	13,0	Güç	5	5,0
Duyarlılık	11	11,0	Fedakârlık	4	4,0
Kadınsızlık	9	9,0	Eşitlik	3	3,0
Azim	9	9,0	Adalet	2	2,0
Cesaret	9	9,0	Öz saygı	2	2,0
Uyum/Birlik	8	8,0	Vatanseverlik	1	1,0
Bilgelik	8	8,0	Vefa	1	1,0
Estetik	8	8,0	Cömertlik	0	0,0

Tablo 3'e göre; incelenen resimli öykü kitaplarında, genel değer olarak gruplanan 22 değer 206 kez yer aldığı tespit edilmiştir. Değerlerin dağılımı incelendiğinde; yardımsızlık, özeleştirme, samimiyet değerlerinin yüksek oranda; güç, fedakârlık, eşitlik, öz saygı, adalet, vefa ve vatanseverlik değerlerinin ise düşük oranda bulunduğu; cömertlik değerine ise hiçbir resimli öykü kitabında yer verilmediği belirlenmiştir.

Bu çalışmanın bulgusuna paralel olarak diğer araştırmalarda (Akyol, 2012; Dirican, 2013; Işıtan, 2014) da yardımsızlık ve özeleştirme değerlerine çok fazla; samimiyet ve uyum/birlik, cesaret ve estetik değerlerine ise çok az yer verildiği görülmektedir.

Gülay (2009)'a göre iş birliği, nezaket, yardımsızlık gibi olumlu sosyal davranışlar, okul öncesi dönemde başlar ve yıllar ilerledikçe gelişir. Bulach ve Butler (2002), yaptıkları araştırmada öğretmenlerin en çok verilmesi gerektiğini düşündükleri değerler arasında yardımsızlık değeri de yer almaktadır. Singh ve Lu (2003) ise cesur,

azimli, iyi yürekli, becerikli ve yardımseverlik değerlerinin evrensel olma özelliklerine dikkat çekmektedirler.

Araştırmada değerlerin dağılımı, yerli ve yabancı yazarlara göre de yapılmıştır. Buna göre araştırma kapsamında incelenen 100 resimli öykü kitabında yer alan toplam 742 değer %68,7'si (f=510) yerli yazarlara ait kitaplarda; %31,3'ü (f=232) ise yabancı yazarlara ait kitaplarda yer almaktadır. Okul öncesi çocuklar için tespit edilen değerlerin %68,7'si (f=368) yerli yazarlara ait kitaplarda; %31,3'ü (f=168) ise yabancı yazarlara ait kitaplarda; genel değerlerin %69,0'u (f=142) yerli yazarlara ait kitaplarda, %31,0'i (f=64) de yabancı yazarlara ait resimli öykü kitaplarında yer almaktadır.

Yerli ve yabancı yazarlara ait resimli öykü kitaplarında okul öncesi dönem çocuklarına yönelik olarak tespit edilen değerleri gösteren dağılım Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Yerli ve Yabancı Yazarlara ait Resimli Öykü Kitaplarında Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Olarak Tespit Edilen Değerlerin Dağılımı

Yerli Yazarlara Ait Kitaplardaki Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Değerler (n=69)	f	%	Yabancı Yazarlara Ait Kitaplardaki Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Değerler (n=31)	f	%
Öğrenme	56	81,2	Araştırma/Öğrenmeye isteklilik	18	58,1
Araştırma/Öğrenmeye isteklilik	38	55,1	Öğrenme	17	54,8
Mutluluk	35	50,7	Mutluluk	14	45,2
Nezaket/Kibarlık	28	40,6	Öz güven	14	45,2
Sorumluluk	27	39,1	Arkadaşlık/Dostluk	10	32,3
Arkadaşlık/Dostluk	23	33,3	Nezaket/Kibarlık	9	29,0
Empati	21	30,4	Sevgi	8	25,8
Sevgi	20	29,0	Çalışkanlık	8	25,8
İşbirliği	18	26,1	Özgürlük	8	25,8
Çalışkanlık	15	21,7	Sorumluluk	7	22,6
Kurallara uyma	12	17,4	Alçakgönüllülük	7	22,6
Paylaşma	12	17,4	Sabır	7	22,6
Özgürlük	9	13,0	Yaratıcılık	6	19,4
Öz güven	9	13,0	Hoşgörü	5	16,1
Yaratıcılık	9	13,0	Empati	5	16,1
Dürüstlük	7	10,1	Saygı	4	12,9
Hoşgörü	6	8,7	Paylaşma	4	12,9
Sabır	6	8,7	Barış/Uzlaşma	3	9,7
Başarı	4	5,8	Liderlik	3	9,7
Doğayı sevmeye	4	5,8	Başarı	3	9,7

◆ Fethi Turan / İlkay Ulutaş

Alçakgönüllülük	3	4,3	Dürüstlük	3	9,7
Barış/Uzlaş	2	2,9	İşbirliği	3	9,7
Liderlik	2	2,9	Kurallara uyma	1	3,2
Saygı	1	1,4	Tutumluluk	1	3,2
Tutumluluk	1	1,4	Doğayı sevme	0	0,0

Tablo 4’de yer alan bulgulara göre; araştırma kapsamındaki yerli yazarlara ait 69 resimli öykü kitabında okul öncesi çocuklar için tespit edilen 25 değerın 368 kez yer aldığı saptanmıştır. Değerlerin dağılımına bakıldığında; öğrenme, araştırma/öğrenmeye isteklilik, mutluluk, nezaket/kibarlık değerlerine yüksek oranda; doğayı sevme, başarı, alçakgönüllülük, liderlik, barış/uzlaş, saygı ve tutumluluk değerlerine ise düşük oranda yer verildiği görülmektedir.

Aynı tabloda; yabancı yazarlara ait 31 resimli öykü kitabında, okul öncesi dönem çocukları için tespit edilen 25 değerın 168 kez yer aldığı görülmektedir. Yabancı yazarlara ait kitaplarda; araştırma/öğrenmeye isteklilik, öğrenme, mutluluk ve öz güven, arkadaşlık/dostluk, nezaket/kibarlık değerlerine yüksek oranda; barış/uzlaş, liderlik, başarı, dürüstlük, iş birliği, kurallara uyma ve tutumluluk değerlerinin düşük oranda bulunduğu; doğayı sevme değerine ise hiç yer verilmemiş olduğu görülmektedir.

Okul öncesi dönemde karakter eğitiminin desteklenmesi için, hazırlanan resimli öykü kitaplarında, dil, din, ırk ayrımı güdülmeden evrensel değerlere yer verilmesi gerekmektedir (Çatalcalı-Soyer, 2009). Bu amaçla özellikle de barış, saygı, liderlik ve tutumluluk değerlerini içeren yerli ve yabancı öykü kitaplarından yararlanılabilir.

Yerli ve yabancı yazarlara ait resimli öykü kitaplarında yer alan genel değerleri gösteren dağılım Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Yerli ve Yabancı Yazarlara Ait Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alan Genel Değerlerin Dağılımı

Yerli Yazarlara Ait Kitaplardaki Genel Değerler (n=69)	f	%	Yabancı Yazarlara Ait Kitaplardaki Genel Değerler (n=31)	f	%
Yardımseverlik	39	56,5	Yardımseverlik	10	32,3
Öz eleştiri	18	26,1	Cesaret	6	19,4
Samimiyet	14	20,3	Samimiyet	6	19,4
Merhamet	9	13,0	Öz eleştiri	6	19,4
Kadirşinaslık	8	11,6	Duyarlık	5	16,1
Estetik	7	10,1	Uyum/Birlik	4	12,9
Vicdan/Öz denetim	6	8,7	Merhamet	4	12,9
Duyarlık	6	8,7	Azim	4	12,9
Azim	5	7,2	Bilgelik	3	9,7
Evrensellik	5	7,2	Güvenilirlik	3	9,7

Bilgelik	5	7,2	Güç	2	6,5
Uyum/Birlik	4	5,8	Evrensellik	2	6,5
Güvenilirlik	3	4,3	Özveri/Fedakârlık	2	6,5
Cesaret	3	4,3	Adalet	1	3,2
Güç	3	4,3	Estetik	1	3,2
Eşitlik	2	2,9	Vatanseverlik	1	3,2
Özveri/Fedakârlık	2	2,9	Eşitlik	1	3,2
Vefa/Sadakat	1	1,4	Kadirşinaslık	1	3,2
Öz saygı /Onur, şeref	1	1,4	Vicdan/Öz denetim	1	3,2
Adalet/Hakça davranmak	1	1,4	Öz saygı/Onur, şeref	1	3,2
Vatanseverlik	0	0,0	Cömertlik	0	0,0
Cömertlik	0	0,0	Vefa/Sadakat	0	0,0

Tablo 5'ten anlaşıldığı üzere; yerli yazarlara ait 69 resimli öykü kitabında; 22 genel değer 142 kez yer aldığı saptanmıştır. Yerli öykü kitaplarında yardımseverlik, özleştirici, samimiyet, merhamet değerlerinin yüksek oranda; eşitlik, özveri/fedakârlık, vefa/sadakat, öz saygı/onur ve adalet değerlerinin düşük oranda bulunduğu; vatanseverlik ve cömertlik değerlerinin ise hiçbir kitapta yer almadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 5'e göre, araştırma kapsamındaki yabancı yazarlara ait 31 resimli öykü kitabında 22 genel değer 64 kez yer aldığı görülmektedir. Yabancı yazarlara ait resimli öykü kitaplarında; yardımseverlik, cesaret, samimiyet ve özleştirici, duyarlık değerlerinin yüksek oranda olduğu; güç, evrensellik, özveri/fedakârlık, adalet, estetik, vatanseverlik, eşitlik, kadirşinaslık, vicdan/öz denetim, öz saygı/onur değerlerinin düşük oranda bulunduğu; ancak vefa ve cömertlik değerinin hiçbir kitapta yer almadığı görülmektedir. Türk toplumunun temel değerlerinden olan yardımseverlik değerinin resimli öykü kitaplarında çok fazla bulunması olumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Cesur, azimli, iyi yürekli, becerikli olma değerlerinin yanında yardımsever olma da evrensel olarak benimsenmiş karakter özelliğidir (Singh ve Lu, 2003). Öğretmenler, kazandırılması gereken temel değerler arasında vatanseverlik değerini tercih etmektedirler (Yıldırım, 2009). Diğer değerlerin ise kitaplarda az sayıda olması "genel değerlerin" okul öncesi çocuklar için daha soyut kategoride yer almasından kaynaklanmış olabilir.

Sonuç ve Öneriler

Okul öncesi öğretmenlerinin etkinliklerde kullandıkları 69'u yerli 31'i yabancı yazara ait resimli öykü kitaplarında yer alan değerlere ilişkin sonuçlar şunlardır:

1. Araştırmaya alınan kitaplarda toplam 742 değer yer aldığı; bunun 536'sının doğrudan okul öncesi dönem çocuklarına yönelik, 206'sının ise genel değerleri içerdiği;

2. Okul öncesi dönem için tespit edilen değerlerden; öğrenme, araştırma, mutluluk, nezaket/kibarlık değerlerine yüksek oranda; başarı, saygı, liderlik, barış/uzlaşma, doğayı ve çevreyi sevme ve tutumluluk değerlerine ise düşük oranda yer verildiği;

3. Genel değerler olarak tespit edilen; yardımseverlik, özeleştirici, samimiyet, değerlerine yüksek oranda; güç, fedakârlık, eşitlik, öz saygı, adalet, vefa ve vatanseverlik değerlerine ise düşük oranda yer verildiği;

4. Yerli yazarlara ait kitaplarda, okul öncesi döneme yönelik olarak tespit edilen değerlerden; öğrenme, araştırma/öğrenmeye isteklilik, mutluluk ve nezaket/kibarlık değerlerine yüksek oranda; doğayı sevme, başarı, alçakgönüllülük, liderlik, barış/uzlaşma, saygı ve tutumluluk değerlerine ise düşük oranda yer verildiği;

5. Yabancı yazarlara ait kitaplarda, okul öncesi döneme yönelik olarak tespit edilen değerlerden; araştırma/öğrenmeye isteklilik, öğrenme, mutluluk, öz güven arkadaşlık/dostluk ve nezaket/kibarlık değerlerinin yüksek oranda; barış/uzlaşma, liderlik, başarı, dürüstlük, iş birliği, kurallara uyma ve tutumluluk değerlerinin ise düşük oranda görüldüğü;

6. Yerli yazarlara ait kitaplarda, genel değerler arasında yer alan; yardımseverlik, özeleştirici, samimiyet ve merhamet değerlerinin yüksek oranda; eşitlik, özveri/fedakârlık, vefa/sadakat, öz saygı/onur ve adalet değerlerinin ise düşük oranda yer aldığı;

7. Yabancı yazarlara ait kitaplarda, genel değerler arasında yer alan; yardımseverlik, cesaret, samimiyet, özeleştirici ve duyarlılık değerlerinin yüksek oranda; güç, evrensellik, özveri/fedakârlık, adalet, estetik, vatanseverlik, eşitlik, kadirşinaslık, vicdan/öz denetim ve öz saygı/onur değerlerinin ise düşük oranda yer aldığı belirlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

1. Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin iş birliği ile ilköğretim dönemi öğrencileri için yapıldığı gibi; okul öncesi dönem çocukları için de ailelere ve öğretmenlere rehberlik edecek temel eserler belirlenerek tavsiye edilebilir.

2. Çocuk edebiyatı yazar ve ressamı ile çocuk kitapları hazırlayan yayınevleri, okul öncesi dönem çocukları için öngörülen değerleri içeren resimli öykü kitaplarının hazırlanıp yayımlanması konusunda desteklenebilir.

3. Okul öncesi dönemine yönelik hazırlanan kitaplar, yayımlanmadan önce, alan uzmanları, psikolog ve sosyologların yer aldığı kurullar tarafından incelenebilir veya çocuk edebiyatı ve çocuk gelişimi alanında yetkin bir editör tarafından değerlendirilebilir.

4. Eğitim fakültelerinin, çocuk edebiyatı dersi öğretim programları, kuramsal bilgilerle beraber; öğrencilerine farklı türlerde çocuk edebiyatı ürünlerini tanıtmaya ve hazırlamaya olanak sağlayacak şekilde geliştirilebilir.

5. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı'nda karakter eğitimini kapsayacak kazanım ve göstergeler daha açık ve daha fazla yer alabilir. Programda karakter eğitimine ilişkin bilgi, açıklama ve örnek etkinliklere yer verilebilir.

6. Eğitim Fakültelerinin okul öncesi öğretmenliği öğretim programında karakter eğitimine yönelik derslere yer verilebilir.

7. Karakter eğitimine yönelik araştırmalarda, resimli öykü kitaplarının çocukların değer kazanmalarına etkisini inceleyen deneysel araştırmalar yapılabilir.

8. Ülkemizde yayımlanan, karakter eğitimi içerikli, yerli ve yabancı resimli öykü kitaplarını güçlü ve zayıf yönleri karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

Kaynaklar

- Akıncı, A. (2001). Din eğitiminde etkili bir yöntem: Hikaye. İstanbul: Feza Gazetecilik.
- Akyol, T. (2012). Resimli çocuk kitaplarında yer alan değerlerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Alpöge, G. (2011). Okul öncesinde değer eğitimi. İstanbul: Bilgi.
- Beil, B. (2003). İyi çocuk, zor çocuk.(C. Yorulmaz, Çev.). Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Bulach, C.R. & Butler J.D. (2002). The occurrence of behaviors associated with sixteen character values. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 41(2), 200-214.
- Character Education Partnership (2010). *Eleven Principles new, 2010*.
- Crick, R. E. D. (2010, Mayıs). Farklı kavramlar mı, madalyonun iki değişik yüzü mü? (Çev. Yayın Komisyonu) Değerler Eğitimi Konferansında sunulmuş bildiri. İstanbul, EDAM.
- Court, D. & Rosental, E. (2007). Values embodied in children's literature used in early childhood education in Israeli state schools. *Early Childhood Education Journal*, 34(6),407-414.
- Çatalcalı Soyer, A. (2009). Okul öncesi dönem çocuk hikâye kitapları: stereo tipler ve Kimlikler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1),13-27.
- Çengel, Y. (2010, Mayıs). Özlü sözlerle güvenli bir gelecek için insani değerler. Değerler Eğitimi Konferansında sunulmuş bildiri. İstanbul, EDAM.
- Dirican, R. (2013). 3-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yayımlanan resimli hikaye kitaplarının bazı temel değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Durmuş, A. (2010, Mayıs). EDAM karakter eğitimi modeli. Değerler Eğitimi Konferansında sunulmuş bildiri. İstanbul, EDAM.

◆ Fethi Turan / İlkay Ulutaş

- Ekşi, H. (2008). Karakter eğitimi, A. Durmuş (Ed.). Kara tahtayı aşmak, öğrenci merkezli öğretmenlik. İstanbul: Edam Eğitim Kitaplığı.
- Gönen, M., Uzmen, S. ve Çakman, H. (1995, Mayıs). Türkiye’de resimli çocuk kitaplarının fizik, içerik ve resimlendirme yönünden incelenmesi. Okul Öncesi Eğitimi Yaygınlaştırma Seminerinde sunulmuş bildiri, YA-PA, Ankara.
- Gönen, M. ve Veziroğlu, M. (2013). Çocuk edebiyatının genel hedefleri. M. Gönen (Ed.). Çocuk edebiyatı içinde (s. 1-12). Ankara: Eğiten Kitap.
- Gülay, H. (2009). Okul öncesi dönemde akran ilişkileri. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(22), 82-93.
- Işıtan, S. (2005). Resimli çocuk kitaplarının benlik kavramıyla ilgili konuları içermesi yönünden incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Işıtan, S. (2014). Caillou çizgi film karakteri ile ilgili Türkçe resimli öykü kitaplarının biçimsel ve içerik özelliklerinin incelenmesi. İlköğretim Online, 13(1), 191-204. 14.10.2014 tarihinde <http://ilkogretim-online.org.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of TurkishorTurkic Volume, 6(1), 1398-1412.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel.
- Keskinoğlu, M. Ş. (2008). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerine uygulanan mesnevi temelli değerler eğitimi programının ahlaki olgunluğa ve saldırganlık eğilimine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lintar, T. (2011). Using “Exceptional” children’s literature to promote character education in elementary social studies classrooms. The Social Studies, 102(5), 200-203.
- Oktay, A. (1999). Yaşamın sihirli yılları: okul öncesi dönem. İstanbul: Epsilon.
- Parker, K. L. & Ackerman, B. E. (2007). Character education in literature-based instruction. Faculty Publications and Presentations, Paper 33, 1-3. 23.06.2014 tarihinde http://digitalcommons.liberty.edu/educ_fac_pubs/33 sayfasından erişilmiştir.
- Sever, S. (2002) Çocuk kitaplarına yansıtılan şiddet (Milli Eğitim Temel Yasası ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme bağlamında bir değerlendirme). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 35, 1–2.
- Singh, M. & Lu, M. (2003). Exploring the function of heroes and heroines in children’s literature from around the world. 30.06.2014 tarihinde <http://www.ericdigests.org/2004-1/heroes.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Tarkoçin, S., Berktaş, D. ve Uyanık Balat, G. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi etkinliklerde çocuklarla olan iletişimlerinde kullandıkları değerlerin incelenmesi. Pegem Journal of Education & Instruction, 3(2), 37-49.

- TBMM (2007).Çocuklar ve gençler arasında artan şiddet eğilimleri ile okullarda Yaşanan şiddet olaylarını araştırma komisyonu raporu. Ankara. 21.03.2014 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&arama=kelime&guid= TDK.GTS.53bcf73e-c02a64.53968115 sayfasından ulaşılmıştır.
- Tosunoğlu, M. ve Kayadibi, N. (2006, Ekim). Türkiye’de 2000-2005 yılları arasında devlet tarafından yayımlanmış çocuk kitaplarının biçim ve içerik analizi. 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Tunca, N. ve Sağlam, M. (2013). İlköğretim öğretmenlerine yönelik mesleki değerler ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, (uluslararası e-dergi),3(1), 139-164.
- Tür, G. ve Turla, A. (1999). Okul öncesinde çocuk, edebiyat ve kitap. İstanbul: YA-PA.
- Uzmen, S. ve Mağden, D. (2002). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının prososyal davranışlarının resimli çocuk kitapları ile desteklenmesi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 15,193-212. 37-46.
- Yağcı, Y. (2007). Çocuk ve gençlerin kitaba ulaşmasındaki köprüler. Türk Kütüphaneciliği, 21(1), 62-71.
- Yıldırım, K. (2009). Türk sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin deneyimleri: fenomenolojik bir yaklaşım. Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research, 35, 165-184.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zhang, C. & Morrison, J. W. (2010). Imparting cultural values to chinese children through literature, IJEC, 42, 7-26.